

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 2(59)

1992 m. sausis

*Vedė Vytautas ten didžiaviriu pulkus
Ir priesų sulaužė puikybę...*

Maironis

Sausio 13-oji. Skausmo dienos ir naktys - už laisvę, už Lietuvą. Ir malda - stebuklinga: sudrebėjo budelių rankos. "Kam nusviro galva, tam dangaus angelai vainiką išdeimantū pina".

Algirdo Kairio nuotrauka

Lemtingas partizanų rytas

1953 m. žiemą du Kęstučio apyg. Dariaus raj. Pušies rinktinės Vytauto būrio partizanai Jonas Agintas ir Zenonas Klumbys slapstėsi Jurgio Rupkalvio sodyboje, Siliutės raj. Žem. Naumiesčio apyl. Ciparių km.

Kelias dienas abu partizanai Rupkalvių šeimai večė ir rucė žiemai malkas. 1953 m. sausio 13 d. rytas partizanams buvo lemtingas, paskutinis.

Passakojama, jog tais laikais šunys lodavo skirtingai: kai išgirdavo ateinant stribus - vienaip, kai artindavosi partizanai - kitaip. Ta sausio 13-osios rytą Jonas ir Zenonas išgirdo, kad šunys praneša artinantis stribus. Jie bandė išbėgti, bet negalėjo, nes durys buvo užkrautos malkomis. Kai malkos buvo nukrautos ir durys atidarytos, partizanus pakvietė įėti NKVD kareivis ir scribas. Jonas jiem pasakė: "Ne mes pas jus atėjome, o jūs pas mus, tai uželkite čia patys". Kai NKVD kareivis bandė eiti, Jonas jis peršovė. Buvo įsakyta partizanus suimti gyvus, todėl iš karto ju nenušovė. Abu partizanai vėl užsidare rūsyje ir ēmė giedoti giesmes. Rūsys buvo uždegtas. Partizanai nusišovė.

Vėliau sužinota, kad sausio 12 d. pas Jurgi Rupkalvių buvo atėjęs Žem. Naumiesčio milicijos viršininkas Antanas Bielskis ir klausė, ar yra čia Jonas Agintas. Galbūt norėjo pranešti, kad partizanai pasitrauktu iš šios sodybos.

Tragiškas visos Agintų šeimos likimas. Elena Agintaitė suimta Klaipėdoje 1950 m., Zosė Agintaitė - 1949 m. Nuteistos abi pagal 58 str. Elena kalėjo Mordovijos lageriuose. Grįžo 1956 m.; Zosė kalėjo Magadanė. Grįžo apie 1957 m.

Tėvai ir kiti šios šeimų vaikai (Marytė, Onutė, Romualdas) 1951 m. buvo ištremti į Krasnojarsko krašta, Ačinsko raj. Kozlovkos km. Grįžo į Lietuvą 1956 m. vasara.

Elena AURYLIENĖ

Romo Bacevičiaus nuotrauka

Platesnius komentarus ir išvadas šiuo klausimu pateiks baigusi darbą KGB veiklos tyrimu komisija ir Lietuvos Respublikos prokuratūra, o mes skaitytojų pamastymui publikuojamame keletą eilicių iš KGB dokumentinio palikimo.

Iš S.Caplino - generolo majoro, einančio LTSR KGB pirmininko pareigas, tarnybinio pranešimo: "Dalis lenkų intelligentų galėtų imtis vadovaujančio vaimens irapti lyderiu, konsoliduojant Vilniaus krašto lenkus. Juo galėtų būti piliečių judėjimas "Vilenščiznos atgimimas",

patikrintas. Janekas Lenkijoje pažiūsta lenkų užnugario kariuomenės viršininką (59 m.) generolą Kazimierą Bogdanovičiu; lenkų kariuomenės vyriausiosios politinės valdybos viršininką, Auklėjimo departamento direktorių generolą Klaisto Ovcareką (apie 45 m.); generolą Goželiančką (apie 62 m.) - klubo Žuviuose užsienyje lenkams jamžinti prezidentą, turintį ryšius: su gynybos ministru, vadovaujančiu lenkų karo laivynui, su užsienio firmų vadovais; majorą Ježi Lesicką (apie 47 m.) - Šliosko

kymas. "Suvažiavimas iškėlė Parlamentui reikalavimą kuo greičiau likviduoti Krašto apsaugos departamentą, Saugumo departamentą ir Parlamento apsaugą, nes jų mundiruotė ir išlaikymas yra Lietuvai nuostolingas", - pasakytą ataskaitoje į Maskva.

R.Maceikianecas ir Z.Balcevičius, anot KGB vadovų, naudingi, kad vietai atrodytų jog "lenkų" klausimų dirba ne Maskva, o patys Lietuvos lenkai.

Galbūt musų skaitytojus sudomins ir šiuo įvykiu prieistorija. Tad dirstelkime į

Lenkų klausimas KGB irštvoje

tačiau jis neturėtų atrodyti kaip politinė partija. Optimalus variantas - Sajūdžio arba lenkų "Solidarność" tipo organizacija."

KGB operatyvininkų nuomone, geriausiai lenkų intelligentai yra Ričardas Maceikianecas, Petro, g. 1947 m. Vilniaus raj. Kaniūkų km., nuo pradinės klasės mokytojo, kompartijos ir KGB palaimintas, iškopej iki teisininko su aukštuoju išsilavinimiu. Nuo 1982 m. - LKP CK instruktoriaus, nuo 1986 - partinės kontrolierės instruktoriaus, vėliau jos komisijos naras; Zbygniewas Balcevičius, Petro, - nuo 1978 m. LKP Vilniaus miesto administracinių ir prekybos-finansų skyriaus vedėjas, nuo 1981 m. Vilniaus VK pirminko pavadiuotojas, nuo 1988 m. laikračio "Červony Standart" redaktorius, Vilniaus LKP komiteto naras, miesto deputatas - nuo 1973 m.

Bene parankausias tarnauti KGB agentūrai, operatyvininkų nuomone, yra iš Pamaskvio atsibarstytes rusų tautybės pilietis (g. 1963 m.), gyvenantis ir dirbantis Vilniuje (kol byla nebaigtą nigrinėti, pavarde neskaliame). Vėliau šis KGB agentas turi slapyvardį - Janekas.

"Prašau jūsų sankcijos išskirti kandidato Janeko verbavimui 300 rub..." - iš operatyvininko raporto KGB I skyriaus viršininkui, pulkininkui V.Karinauskui. Janekas, užverbuotas 1991 m. gegužės 14 d., "Lenkijos socdemų partijos virietimui" birželio mėnesį lankosi Lenkijoje. Bet apie tai kiek vėliau. O štai kodėl "pakviestas".

Iš ankstesnės šefo ataskaitos: (slaptai, asmeniškai) KGB SSR I valdybos viršininkui, generolui leitenantu V.Zaičevui. "Apie Janeko keliones į Lenkiją": "LTSR KGB I skyriaus užverbuotas ir paruoštas žvalgybos reikalams yra agentas Janekas. Jis turi aukštajai išsilavinimui, (...) vyriausasis redaktorius, turėti galimybę dažnai lankytis Lenkijoje, moka rusų, lenkų, prancūzų, vokiečių, anglų kalbas. Agentas patikimas ir

karinės apygardos vadovybės spaudos sekretorių, turintį ryšius su Žemutinės Silezijos žurnalista, kardinolą E.Gulbinovičiu (apie 60 m.), turintį ryšius Vatikanen; Jaroslavą Stakovskį - Varšuvos poligrafijos firmos vadova; papulkinių iraneučių Chmužinskį (apie 46 m.) - lenkų kariuomenės vyr. dailininką, turintį ryšius su lenkų kariuomenės vadovybe; Macejų Joniševskį (apie 50 m.) - organizacijos "Solidarność" lyderį Legnicoje, pažiūrėmą su Valensa; Lenkijos socialdemokratijos partijos leidinį "Tribuna" tarptautinio skyriaus vedėją Dembską."

I pilkūnios KGB rūmų Vilniuje agentas Janekas sėkmingai pateikia informaciją apie šv. Tėvo elgesį Lomžoje, jo politinį žvalgumą, ryšius su žmonėmis, per kuriuos būtu galima daryti išlaidas. "1991 m. birželio 20 d. Popiežius priimtas teigiamai, bet Valentos veiklos Popiežius nepagyrė". Reikiminga informacija ir apie Šliosko karinę apygardą, neaišku, ar teisingai, ar per agentą gauta iš aukštessinio rango karininko J.Lesicko apie Lenkijos karinės pajėgas, politinė nesantaika.

Kodėl šie klausimai rūpėjo KGB vadams - tiksliausiai galėtų atskleisti 1991 m. gegužės 22 d. įvykęs "jedinstveninkų" pasivadiniusiu Vilnius krašto atstovais, bei to krašto visų lygių deputatų suvažiavimas Vilnius raj., Mosiūkėse. Jo koordinacinėje taryboje - asmenys, kuriuos KGB operatyvininkai patikimais veikėjais. Generolo majoro S.Caplino ataskaitoje KGB SSR I valdybos viršininkui generolui leitenantu V.Zaičevui neatsitiktinai detalizuojamas ir teigiamai apibūdinamas A.Brodavskio pasiakymas. Jo kalboje buvo pareikšta kaltinimų Lietuvos vadovybei, kad ši per daug neskuba ir net nežada ardyti Lietuvos administracinių teritorinių vientisumo. Neigiamai apibūdinamas AT Pirmininko V.Landsbergio ir deputato R.Ozolo pasiromimas bei pasisa-

ankstesnę KGB tarnautojų ataskaitą į Maskvai.

1990 m. spalio 6 d. Šalčininkų raj. Eišiškėse (jedinstveninkų) suvažiavimas apsvarstė, kaip sukurti Lietuvoje "lenkų" autonomiją. Numatė du variantus: arba lenkų autonomija SSSR sudėtyje, arba Lietuvos Respublikos sudėtyje. Lemiamą valdmenį čia turėjo specialiai parengtų asmenų kelionė į Lenkiją. Ten jiems buvo nurodyta likti Lietuvos Respublikos sudėtyje. SSSR, kai kurį veikėjų nuomone, jau griūva. Patarta labiau orientuotis ne į SSSR reikalus, o į Lenkijos. Mat jis visada galės apginti Lietuvos lenkus, nes visi Lietuvos ekonominiai ryšiai su Vakarų Europa eis per Lenkiją. Ataskaitoje pagirtas Tichanovičius, pažymėta, kad jis būtu galima plačiau panaudoti, nes jis sužavėjo liudžių, pareiškdamas, jog reikia duoti V.Landsbergiui galimybę reabilituotis. "Jeigu Lietuvos vadovybė nenusileis ir neįsteisins lenkų autonomijos, teks rengti antrą suvažiavimą", - pareikšta kalboje.

Tichanovičius pasiūlė tokį kompromisinį variantą - visuomenėi parodyti, kad vienos lenkų duoda V.Landsbergiui galimybę reabilituotis, o jeigu jo išveikti nepavykti, bandyti jungtis prie SSSR. Buvo net pasiūlyta jungtis prie Baltarusijos, tačiau pasiūlymas atmestas. Daug vilčių dėta į Centra. "Jeigu nebūs pagalbos iš Maskvos, SSSR gali netekti ne tik Lietuvos lenkus, bet ir Baltarusijos, Ukrainos", - nuogastaujama pranešimė.

Būta ir kitokių istorijų. Trakų rajono KGB viršininkas Z.Cepulis buvo ipareigotas rasti žmogų, tinkamą agentūriniam darbui Lenkijoje. Iš visų verbuotinų kandidatų pasirodė tinkamiausias (...) - Lenkijos sajungos Trakų rajono valdybos narys, vieno "savchozo" vadovas, turintis daug naudingu pažinčiu Lietuvos ir Lenkijos. Balandžio 15 d. įvykęs pasimatymas (...) buvo atviras ir nuoširdus, bet, susitikimui baigiantis, jis pasakė, kad yra patyręs ir

(Nukelta į 4 ps.)

1992 m. sausis

PREMTINYS

2

Pagal Darbo ir socialinio aprūpinimo ministerijos 1988 m. spalio 26 d. rašto Nr. 7-372 taikyti pensijomis aprūpinami visi išskeldinti iš Lietuvos 1941-1952 metų laikotarpiu asmenys, jei yra reabilituoti LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1988 metu spalio 21 d. įsaku arba LTSR Ministrų Tarybos reabilitacijos komisijos sprendimais anksčiau. Sios taikykles taip pat taikomos ištremtiems iš Lietuvos ir vėliau nuteistiems arba atvirčiai - nuteistiems ir vėliau ištremtiems, arba vien tik nuteistiems asmenims, jei jie buvo arba yra reabilituoti teisėgumo ir prokuratūros organų nutarimu.

I reabilituotu asmenu darbo stažą, reikalingą senatvę, invalidumą ar maitintojo netekimo pensijai skirti, išskaičiuojamas visas tremties laikotarpis, nesvarbu, ar ištremtas asmuo dirbo, ar nedirbo.

Pirma kartą skiriama bei dėl reabilitavimo perskaiciuojamos anksčiau paskirtosios pensijos reabilituotu asmens pasirinkimui gali būti apskaičiuojamos:

- iš uždarbio, gauto prieš kriantį pensijos arba prieš atsiranant teisėti gauti pensiją pagal Valstybinį pensijų nuostatą 122-123 p. iš pensijų kolūkų nariams nuostatų 53-54 p. taikykles;
- iš uždarbio, gauto iki ištremimo;

Ar negalėtumėte duoti pensijų skaiciavimo taikylių, pagal kurias pats pensininkas galėtų orientuotis, ar jam teisingai (nors maždaug) apskaičiavo pensija, nes dabar nėra jokio pagrindo reikių kokias nors pretenzijas.

Laba prasau, jei yra galimybė, tokias taikykles atsiusti ar išspausdinti laikraštyje. Aš esu Jūsų laikraščio nuolatinis prenumeritorius. Iš anksto nuoširdžiai dėkoju.

Vincas Vaičiulis

Telšių raj.

Atsako Valstybinio socialinio draudimo valdybos Kauno raj. skyriaus vedėja Reda SIRUNAVIČIŪTĖ.

Kaip apskaičiuoti pensiją

- iš reabilitavimo dieną galiojančio mėnesinio atlyginimo, mokamo už pareigas, kurias asmuo įejo iki ištremimo.

Cia imamas reabilitavimo dieną (1988 10 21) galiojantis atitinkamas liaudies ūkio šakos darbininko ir tarnaudojo mėnesinis atlyginimas.

Iš tarybinio ūkio laukinių kystes darbininko mėnesinio atlyginimo apskaičiuojamas pensijos reabilituotu asmenių, kurie iki išskeldinimo dirbo žemės ūkyje (nuosavame ūkyje, kolūkyje, tarybiniam ūkyje, tarnavo pasūkininkus). Pagal vyr. agropro-

moninio kompleksu ekonominio plėtojimo ir planavimo valdybos 1988 m. lapkričio mėn. raštą tarybinio ūkio laukinių kystes darbininko atyginimas buvo 139,20 rb.

Pensijos reabilituotu asmenims skiriama nuo teisės gauti pensiją atsiradimo dienos. Senatvės pensijos skiriama, kai suejo reikalingas amžius, invalidumo - nuo grupės nuostomo dienos, maitintojo netekimo - nuo maitintojo mirties dienos.

Pensija negali būti paskirta anksčiau kaip nuo Valstybinės pensijų išstatymo įsigaliojimo dienos, t. y. nuo

1956 10 01 ir nuo Pensijų kolūkijų nariams įsigaliojimo, t. y. nuo 1965 01 01.

Buves politinis kalynas ar tremtinys turi teisę anksčiau išeiti į pensiją, jei ne mažiau kaip pusė viso stažo, reikalingo pensijai skirti, priklauso kenksmingiems darbams pagal Ministerijos Tarybos patvirtintą gamybų, cėchų, profesijų sarašą. Amžiaus lengvatai taikoma ir išdirbusiems ne mažiau kaip 15 metų Tolimosioms Siaurės rajonuose arba ne mažiau kaip 20 metų vietovėse, prilygintose Tolimajai Siaurei.

Pagal Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 07 28 nutarimą Nr. 1-423 "Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų pensijos aprūpinimo gerinimo išstatymo įsigaliojimo tvarkos" reabilituotuems kaliniams, tremtiniams, rezistencijos dalyviams pensijos aprūpinimo normos įsigalioja nuo 1990 m. spalio 1 d.

Reabilituotu piliečių arešto laikas, bausmės atlikimo iškalinimo vietoje ir buvimo tremtyje laikas pagal ši išstatymą skaičiuojamas trigubas (dauginamas iš trijų) ir pridedamas prie turimo darbo stažo (16 str.). Reabilituotuems politiniams kaliniams, tremtiniams ir rezistencijos dalyviams skiriamos senatvės pensijos 55 proc. uždarbio dydžio (26 str.). Be to, padidinama 1 proc. uždarbio už kiekvienus darbo metus vyrus, išdirbusiems daugiau kaip 25 metus, ir moterims, išdirbusiems daugiau kaip 20 metus (15 str.).

Pagal 17 str. šios pensijos padidinamos 20 rb (25 proc. nuo buvusio minimalaus senatvės pensijos dydžio - 80 rb). Po šio padidinimo turinėms pilnai darbo stažą senatvės pensijai gauti minimali pensija yra 140 rb, maksimali - 320 rb. Šiame skaičiavime nėra 1991 metais paskirtų priedų prie pensijų, t. y. 85 rb kompensacijos nuo kovo mėn., 60 rb - nuo liepos mėn. ir t. t.

Jončių šeimos tragedija

Vladas Jončia - Vaidotas, Kęstučio apygardos partizanas

Tauragės apskrityje, Eržvilko apylinkėse, yra kaimas Užvarniai. Iš vienos pusės jis glaudžiasi prie miško, o iš kitos - vingiuoja upė Salduona. Šiame ramiajame kaimelyje gyveno vidutinių ūkininkų Jončių šeima: tėvai ir du sūnūs - Kleopas ir Vladas. Vyresnysis, Kleopas pagal tradiciją turėjo paveidėti ūkį, o Vladas ējo mokslus.

Tauragės apskrityje, Eržvilko apylinkėse, yra kaimas Užvarniai. Iš vienos pusės jis glaudžiasi prie miško, o iš kitos - vingiuoja upė Salduona. Šiame ramiajame kaimelyje gyveno vidutinių ūkininkų Jončių šeima: tėvai ir du sūnūs - Kleopas ir Vladas. Vyresnysis, Kleopas pagal tradiciją turėjo paveidėti ūkį, o Vladas ējo mokslus.

NKVD pradėjo persekioti, tardyti Jončius, tad netrukus ir brolis Kleopas buvo priverstas pasekti Vlado padžiai.

Vladas buvo labai drąsus, nuoširdus ir geras išnaujolis. Apie tai pasakoja ir dažnai Jončius prisimena buvęs geras Vlado draugas Pranas Jonikas, tuo metu buvęs rytininkas, jo slapyvardis Lukėnas. Jis daug padėjo partizanams, kol pagaliau pateko į lagerius. Išliko gyvas, dabar gyvena Tauragėje.

Neilgai Vladui teko minti pavojingus partizanų takus. Apie jo pasukutinį lemtingą mūšį rašė jo draugas Juozas Nausėda stebuklingai išskiuose užrašuose.

"Kautynės. Mes apšaudome ūkyje esančius enkavedistus, o patys sparnamei traukimės miškan. Mūsų pusėje kalk na 5 kulkosvaidžiai. Dešinysis prieš sparne bando užkirsti mums kelia, bet tuo į ten suničiamie stiprių ugnį. Gera ir smagu gulėti prie jaukių kalenčio kulkosvaidžio ir ieškoti taikinio. Pro galvą pras-

žiumbia keletas kulkipukų. Aha - jau pastebėjo. Traukiuos ir as. Aplink lygus laukai, tik tarpely tekantis nedidelis griovys. Juo į slenka laisvės kovotojai. Ir... O Dieve! Staiga krinta žemén mūsų kovos draugas Vaidotas. Tas pats mūsų klasės draugas Vladas. Nutyla jo kulkosvaidžio daina, sudainavusi paskutinį karta. Prie lavono prišoka Mindaugas (Vytautas Gužas) ir paima kulkosvaidį, o aš spaudžiu savajį ginklą į laidaus mirties serijas. O širdy...? Nebenorui nei kalbėti, ką jaučiau Vaidoto netekus. Tai įvyko 1946 m. spalio 13 d." (Cia aprasytas mūsų Siauriškių kaimo, netoli Gaurės.)

Lavonas buvo atvežtas ir išniekintas Gaurėje. Nėra žiniu, kur užklausė Vlada. Vieni kalba, kad buvo įmesetas į šulinį prie kitų partizanų palaičių, kiti tvirtina, kad ji užkase prie tvarto, saugumo teritorijoje. Dabar toje vietoje pastatytai nauji kultūros namai. Tėvynės gynėjų palaikais niekas nepasirūpino.

Seniaisimes Jončiamas prasidėjo tiesiog neįmanomas gyvenimas. Dažnos krotas, mušiamas - kur sunūtis? Visak atimdavo atvažiavę stribai, patyčiom nebuvo galio. Sunus Kleopas (1921-1947) kartais paslapčia aplankydavo tėvus. Su tėvu jis įsirengė bunkerį neprineinamoje vietoje, Salduonos kraente. Kartą, aplankęs tėvus,

Kleopas pasiliuko nakčiai bunkeryje. Rytą tėvas pastebėjo kitame kaimo gale kareivius. Išsigando ir pasileido bėgti į mišką, bet ne tiesiai, o pasuko pro bunkerį, kad išpėtų sunū. Okupantai visa tai pastebėjo, ėmė į jį šaudyti. Kleopas tada puolė Saltuonon, tačiau kitame jos krante jis pasivijo šviai. Tai įvyko 1947 m. rugsėjo mėnesį.

Ji užkėsė prie Gaurės, senoje apliestoje evangelikų kapinaitėse. Praslirkus gal méniesiu, jo palaikus naktį išsikėjo, jo myliama mergaitė Zosė, padedama kaimyno Prano Jonikio. Parsivežė namo, perrenge uniformą, pašarvojo. Dar su tamsa nusiležė į gretimą bažnytkaimį Pašaltuonį ir palaidojo kapinėse. Drąsi lietuviavate Zosė atliko žygardą, nes toks žuvusio partizano pagerbimas jai galėjo kainuoti ilgus lagerių metus.

Zuvus antrajam sunū, senųjų Jončių gyvenimą tapo tiesiog nepakeliamas. Netekus abiejų sunū, širdgėla neapsakoma, o čia dar kareiviai ir stribai išvežė viską, kas dar buvo likę. Neilgai begyvėjo senasis Jončia. Pasimirė iš skausmo ir nepriteklų. Juk niekas nenorėjo, o ir nelabai galėjo padėti "banditų" šeimai. Vyrui mirus, motina išsikėlė pas giminės į tolimali apylinkę ir dideliame varge ten mirė.

Irena LUKŠYTĖ

šaltynė. Teko prisilausti kelioms šeimoms pas tuos, kurių dar liko nesudegintos trobos. Šioje tragedijoje buvo nužudyti 49 žmonės. Kai kurių iš jų ir sudeginti.

Po šios mūsų kaimo tragedijos daug jaunų vyrų išejo į miškus, kiti buvome jų remėjai. Todėl ir mūsų seima, kaip gyvenanti netoli miško, tapo partizanų prisiglaudimo ir poilio vieta. Iš mūsų kaimo žuvė 10 vyrų, esančių partizanų gretose. Teko ir man prie jų prisiesti. Nors aš nekojau su ginklu rankose, bet žiemės metu padėjau slėptis partizanams. Slėptuviai buvo į mūsų sodyboje. Vasara eidavau užmaskuoti slėptuviai miške. Dažnai mūsų sodybą apsupdavo NKVD ir nuplat krate. Bet ne karto neteko jems partizanu surasti. Gal Dievas mus saugojo ar buvome po laimingą žvaigždę gime - juk visa daurėjome ką nors paslėpę. Taip tėsėsi iki 1948 metų. Vieni partizanai žuvė, kiti pasitraukė kitur, nešaliai atskirė garnizonas ir stribai. O man atėjo laikas jau eiti į kariuomenę. Norėdamas jos išvengti, išvykau mokyti į Alytaus žemės ūkio mokyklą, kur nėra kariuomenės buvo atleidžiama. O 1950 metais vis tiek buvau pašauktas į kariuomenę. Tarnavau iki 1953 metų pabaigos. Sugrižęs į kariuomenę, išvažiavau dirbtį į Kauną. Dirbau laivyne, vėliau Grežimo-sprogdinimo darbų valdyboje, kur ir dabar tebedirbu. Tai tokia mano autobiografija.

Bronius BARANAUSKAS

serys dar spėjo vieną skrynią išsinešti ir pastatė ant užšalusios balcos. Viski susiję į trobą ir laukėme, kai bus mums. Atslinko gal koks 100 kareivius. Apsupo sodybą. Vieni įėjo į vidų, paklausė, kur sunūs. Tėvukas atsakė, kad sunūs yra invalidas ir išvažiavę į Merkinę. Tai jie liepė mums tuojaus išeiti iš trobos. Pirmiausia išejo moterys, o mes paskui. Jos, pamačiusios, kad jau dega visi trobesiai, dar ištvarto susiję išvaryti 2 karves, kurios buvo nepriristos. O aš su tėvuku išėjome paskutiniai. Paskui mus kareivai ir aktyvistai. Visi jie buvo kariškai apsirengę. Tiek išėjus iš pirkios, tuo tėvukų nušovė į galvą. Kulkos įėjo ir virš mano galvos. Tėvukas, pabėges kelis žingsnius, krito negyvas. Naikintojai neatsitraukė nuo trobos, kol nesuskrito į vidų stočiai. Iškraustė viską iš tos skrynių, kur sesuo buvo išnėsusi, viską grobę, beveik nieko nepalikdami. Užsiliepsnojus visiems mūsų trobesiams, nuėjo deginti kito gyventojų. Taip ir ējo degindami ir žudydami.

Laidotų tėvukų ir kitus leido tik po trijų dienų... Nebeturėjome nei kuo palaidoti, nei iš ko padaryti karsto, tai suvyniojome į paklodę. Taip mes, 5 vaikai, netekome tėvo ir pastogės, maisto, aprangos ir visko, ką turėjome. Likome pliki, nuogi, be pinigų, pačiame žemos viduryje, pačiame

1944 m., karui praėjus, iš sugrautų Šakių visa rajono valdžia atsikraustė į Griškabūdį. NKVD ir KGB užėmė buvusią valstybės raštinių su dvieju kamerų dabolę. Iš tvaro, kur stovėdavo policijos viršininko arklys, padarė dar trečią - dviejų aukštų gultus. 1946 m. kovo mėnesį toje 15 kv. į patalpoje, kas statė, kas prisėdami vieni kitims tarp kurių, tris savaiteis išbuvo 96 kalinių. Kai varė į etapą, ju kojos buvo tiek ištinusios ir surūkūsios, kad mažai kuris įsiavė į batus. Apsivyniojus visi skudurais, kas kuo turėjo. Daugeliis negyvė.

Dabar tvartas jau nugriautas. O tas baltas dvieju aukštų pastatas - paverstas bendrabučiu, jo kameros sandeliukais. 1944-1947 m. visi šio namo kambariai ir rūsys buvo naudojami žiuriausiams žmonių kankiniams. Enkavedistai ir kagebistai suimtuosius tardydo į naktimis. Mušdavo iki samonės netekimo arba visai užmušdavo. Negyvus vilkodavo į daržą ir užkasdavo. Puses hektaro žemės plotė taip atsirado daugiau kaip 400 žmonių palaičių. Cia užkasdavo į apylinkės nužudytus partizanus. Daugelio žuvusių nėra žinomi net vardai ir pavardės. Be karstų ir kauburėlių šis kankinių kapinynas, bet gyvujų neapleistas. Vieta prižiūrima ir lankoma. Ji paženkinta atminimo koplytstulpiu.

Vytautas PETKUNAS
Šiauliai

Kai per kautynes čekistų kulką nukrito man šlaunikaulį, dar turėjau granatą. Bet ji nesprogo. Atsidūrės jū naguose, jau paeiti negalejau. Pamate, kad vietoje neištarysi, spardė, biziūnais lupo ir neše pristatė į Griškabūdžio NKVD būstinę viršininkui Komendantovui. Vėliau mane tardydo Kornovas, žiaurus sadistas. Tik viena laimė, kad jis sušvelnėdavo, jeigu gaudavo kyši iš kankinių artimų. Siek tiek jis sušvelnino ir mano giminės.

Nuo sumušimų ir pragulų beveik nebuvau panaušas į žmogų. Žiemą du kartus prižiūrėtojai buvo mane nuvežę į Marijampolės kalėjimo, bet šis nepriimdamo. Nepaeinu, todėl palieka prie durų sniege, o po 6 valandų vežasi vėl į Griškabūdį. Po 9 mėnesių pabandžiau keltis ir po truputį paeiti. Ėmiau sveikti. Be menkiausios medicininės pagalbos. Pagaliau išvežė į Kazachstaną karlagą. Po 10-ies metų lagerio ir 9-erių metų tremties grįžau į Lietuvą. Dievo stebuklo dėka iš mirties nagų esu išplėstas.

Teserstį Aukščiausiasis žuvusių mano kančios brolių ir sererių atminimą ir atilių. Te per amžius žino mūsų vaikai, ką patiria tauta, kai ji praranda savo valstybę.

Vytėta PETKUNAS

1992 m. sausis

TREMTINYS

3

Pirmieji lietuvių i Didžiaja Britaniją atvyko 19-o šimtmečio gale. Jau 20-o šimtmečio pradžioje lietuviškos kolonijos susikūrė Škotijoje ir Anglijoje - Londono ir Manchesterio apylinkėse.

Iš tuomet sukurtų bendruomenių bei organizacijų štandien dar gyvuoja Šv. Kazimiero parapija (i kurta 1901 m.) su sava bažnyčia, Šv. Onos draugija Londono (i steigta 1915 m.) ir Šv. Ceciliochoras Škotijoje.

Po Antrojo pasaulinio karo i Didžiąją Britaniją atvykę išeivai rado aktyviai veikiančias lietuviškas parapijas, draugijas ir klubus. Atvyko per 6000 (iš jų vos 1000 moterų) ir dauguma buvo apgyvendinta stovyklose, įvairiose Anglijos vietovėse. Dėl to jiems rūpėjo iškurti lietuvių bendruomenės organizacija. Taigi 1947 m. liepos 2 d. susikūrė Didžiosios Britanijos Lietuviai Sajunga (DBLS):

Po metu įvykusiam pirmame jos suvažiavime buvo atstovaujama 46 skryniams, kuriems priklausė 1840 nariai, o antrame jau dalyvavo 78

Skautų organizacija veikia nuo 1947 m. Iš jų ištraukta visi veiklesni jaunuoliai ir jaunuolės. Nemaža jų vadovauja ir pačiai Sajungai. Narių skaičius svyruoja tarp 80 ir 120, jie laikosi ne tik skautų, bet ir lietuvinistinės programos reikalavių.

Europos rajono skautų leidinys "Budėkime" leidžiamas lietuvių kalba du kartus per metus ir yra skaitomas ne tik Didžiojoje Britanijoje, bet ir užsienyje. Skautuojantys jaunimas dalyvauja ir kultūrinėje veikloje.

Jaunimo Sajunga išskirė prieš 15 metų ir turi apie 100 narių. Jaunimas organizuoja seminarus, vakarones, savaigalių stovyklas, leidžia nepriodini informacini leidini anglių kalba "LYNES" išskaidžiusiems po Angliją ir Škotiją savo nariams. Jaunimo Sajungos atstovai dalyvauja Pa-

bus, iš visų jėgų stengėmės Lietuvos problemą išlaikyti gyvą ir aktualia, nuolat primindavome Britanijos žmonėms, spaudai ir vyriausybei apie tikrą padėtį pavergtame krašte ir apie tautos norąapti laisva.

Baltijos tautų reikalais rūpinasi Baltų Taryba. Ji yra gerai žinoma Britų Vyriausybei, Parlamentui, spaudai, visuomenei. Ypač jų veiklą atkreptas dėmesys prasidėjus Atgimimui. Baltų Tarybos rūpesčiu vyko politinės manifestacijos, minėjimai, kultūriniai renginiai. Jos atstovai dalyvavo tarptautinės žmogaus teisių konferencijose, kur buvo sprendžiamos Europos saugumo reikalai.

Kultūra

Pagrindinis išeivijos tikslas yra puoseleti kultūrinį gyvenimą, išlaikyti savo charakterį, nenuolti nuo savo tautos. Maželiant lietuvių skaičiui, sunkėjant veiklos salygoms, teko jungti visų lietuvių kolonijų menines pajėgas. Maždaug prieš 10 metų buvo sudaryta kultūrinės veiklos dar-

Kartais ateina diena, paverčianti niekais visus planus ir svajones. Tokia diena man buvo 1940-ųjų birželio 15-oji.

Artėjo atostogos. Mes, Dotnuvos ž. ū. akademijos "Jaunosios Lietuvos" korporantai, rengėmė ekskursijai į Anykščius. Žadėjome aplankytį ir korporacijos filisterį Balį Karazią, Anykščių vyno gamyklos savininko įpėdinį. Buvo korporacijos pirminkino pavaduotojas. Tą dieną planavau pramogas. Beveik pietų metu korporacijos pirminkas, kolega Krupickas man perdavė žinią iš Kano, kad ekskursija reikia atšaukti. Apie tai jam pranešė filisterių sąjungos pirminkas, Žemės ūkio departamento direktorius Vladas Tiškus. Jis pasakė, kad norėtų pas save pamatyti mūsų atstovą. Kolegos paveidimui nedelsiant sėdau į traukinį ir išvažiavau.

V. Tiškus gyveno priešais Igulos bažnyčia, Laisvės alėjos kampiniame name. Jis buvo nevedės.

Už Jonavos, bildant Neries tiltu, iš Skarulių pusės pamatėmė slenkanti dulkių kamuoļi. Gaižiūnų poligone jau stovėjo sovietų armijos dalinys. Nekilo abejonė, jog tai juda tankai.

Apie ketvirtą valandą aš jau sėdėjau Tiškaus bute. Ten buvo ir du jo draugai su žmonomis. Pirminkas informavo, kad Lietuvos Vyriausybė gavo ultimatumą ir trečią valandą ryto raudonoji armija peržengę mūsų sieną. Dar nenujautėme, kad jis pastilks.

Per radiją Lietuvos Prezidentas pareiškė, kad jis evakuojasi į Vakarus. Lietuvos-Vokietijos siena atidaryta, visi norintys gali išvykti.

Kieme, už lango, stovėjo asmenis Tiškaus automobilis. Beliko tik sėsti į jį ir palikti Lietuvą. Bet nejudėjome. Apie raudonajį terorą žinojome, tačiau Vlado Tiškaus žodžiai, jog jis laimingas, kad dar nevedės, mums sukelė tik šypsenas. Daug ko tada neujuautėme. Buvome jauni. Dar buvo pati vasaros pradžia. Ir dar gyva buvo Lietuva, ir daug tą dieną dar buvo gyvu draugu, artimuju, bičiuliui...

Beisikalbant, maždaug po valandos, žaliai kalnyje pasigirdo griausmingas užimimas. Pro langą dvišračiai pralėkė du trylikos keturiolikos metų žydų taubybės berniukčiai. Prie rankenų jie buvo prisvirtinti raudonas vėliaveles ir save laikė vos ne Anglijos karalienės garbės apsauga. Bet mums jie buvo panašūs į R. Kiplingo pasakos žakalus.

Tuojo po jų už lango pasirodė sovietų tankai. Apvažiuojant Igulos bažnyčia, iš po vienkročių alėjos grindinys, šaligatvių šlaiteliai. Grësmingoji kolona vis slinko Laisvė Alekso tilto link. Tai buvo pirmieji Kauno "vaduotojai".

Saulėlydžiu sutviskus, išėjome į alėją. Rūpėjo pamatyti žmones, kur nors pavakarieniauti. Kaune veikė labai patogios "Valgio" svetainės. Jas išlaikydavo "Maistas", "Pieno centras" ir "Lietučis".

Eidami iki Centrinio pašto, matėme daug stovinuojančių, besikalbančių žmonių. Jie buvo nusimine, susirūpinę ir išgaistingai laukiantys: "Kas bus?" Visai netikėta, linksmai erzeliojančia publiką pamatėme svetainėje, ties Centriniu paštu. Salė, kaip niekad, buvo pilnut pilnutele ir vien jaunimo, daugliausia žydų taubybės. Jie džiaugsmingai iškylavo, gerė pieno šampaną, garsiai politikavo ir atvirai džiugavo. Galbūt mums būtų prailgę laukti, kol atsiras laisvų vietų, bet gatvėje vėl suruzgė varikliai. Važiavo labai keistos ir nematytos mažinos "polutarkės" (nesudubliuotas užpakinis ratais).

Kolonejo kažkuri įstrigo. Sustojoje prie svetainės mažinoje kareivelių uždainavavo. Tai sukelė netikėtą puotausjančių sveicių reakciją. Jie kleigėdamis puolė į gatvę ir, pritardami dainininkams, plojo katuciu. Saile ištūstėjus, gavome užkasti ir mes.

Savanorių prospektu vis leidosi tankai ir suko Vilniaus gatve. Žiūrovų prie sankryžos buvo daug, tačiau jų veiduose nebuvò džiaugsmo, o rankose - sutiktuvų gėlių. Iš minios į gatvę nužengė vidutinio amžiaus vyriškis, pasipuošę kostiumu, su kaklaraičiu. Ištiesoje rankoje jis laikė pakelį "Pirmyn" papiros. Tai buvo pigiausi papirosai Lietuvoje. Dešimt vienetų kainavo 25 centus. Tankistas mojo, kad šis trauktasi. Kiek pastrapaliojės, vyriškis metė jam pakelį ir nusvyravo atgal, į minią. Papirosai atsimušė į šarvą ir nukrito po vilkšrais. "Išvaduotasis" buvo neblaivas ir greit užmiršo, kad "išvaduotojai" nepriėmė jo dovanos.

Grždami užėjome į lauko bara, prie Valstybės teatro. Ten radome tik padavėj, ir viena jo klientą. Abu sėdėjo prie stalo ir gurkinojo alų. Mus aptarnavęs, padavėjas vėl grižo prie savo sėdėjimo, apkūnaujamas, pasipuošius juodu kostiumu, su peteliukė, ponu. "Ne, čia ne tankai, o degtukų dėžutes. Vokietis kaip duos, tai tos dėžutes tik pykt, pykti!" - garsiai svarstė šis.

Tik vėliau mums teko patirti, ką reiškia Stalino tanką pavadinti degtukų dėžute.

Pasukę namų link, atsišveikinome prie Igulos bažnyčios. Karinės technikos jau nebuvò. V. Tiškus pasuko sau, o draugai - sau. Aš žingsniauva Vytauto prospektu į stotį. Net nepagalvojome, kad matomės paskutinį kartą. Vladą Tiškų okupantai sunėmė liepos mėnesį ir ištremė. Jis žuvo nukintintas kažkur prie ledžiurio.

Nuo karo ligonių pamačiau didelę minią. Pasirodo, neįmanoma patekti į geležinkelio stotį. Prospetas pertvertas spygliuotais priešankiniais "ožiais". Palei užtvarą stovi sovietiniai kareiviai su neregėtai ilgais šautuvais, o ant vamzdžių dar užmauti durtuvai. Nepraleidžia civilių.

Sargybiniai buvo užblokavę net pačią stotį. Prie geležinkelio, ant laivų, išgali pilna kareivų, pristatyta priešlektuvinių patrankelių - "orlikų". Jų varždžiai atsukti įstrižai prospektą.

Minioje sutikau pažiastamą agronomą iš Marijampolės. Nei aš, nei jis išvažiuoti iš Kauno negalėjome. Pastūliai pasukti į neolituanių rūmus. Parodos kalno viršūnėje. Ju rūsyje kiaurą parą veikė bufetas. Radome daug pažiastamų studentų. Nusileidome nuo kalno tik saulei patekėjus. Stotyje sargybos jau nebuvò. Apie pusę šešių traukinių išvažiavau į Dotnuvą.

Parsirades prieš pusryčius, Akademijoje radau nerimastingą studentų šurmuli. Jie buvo girdėjė radio informaciją. Puolė manęs klausinėti, kaip visa tai sostinėje atrodė. Viską išpasakojau. Teko matyti didelį skausmą jų akys.

Nutarėme po pietų daryti korporacijos posėdį, bet vėl nelauktas įvykis. Iš Šiaulių ir Linkaičių aerodromus émė skristi sovietiniai bombonežiai. Po devynis rikiuotėje garsiai burzgiantys lėtaeigiai virš mūsų galvų nešė ir nešė mirties krovinius. Ju blizgantys korpusai buvo panašūs į aliuminius karstus. Žodžiu nereikėjo: Lietuvos nepriklausomybei - baigtą. Okupacija.

Taip prasidėjo "Jaunosios Lietuvos" korporantų Dotnuvos studentų paskutinis posėdis. Aptarėme padėtį, ištuštinome savo kasą ir išdaliome pinigus korporantams. Paskaitos ir praktikos darbai jau buvo baigtai. Teko skirstytis atostogų.

Tik vėliau supratome, kad ne visa žydų tauta pasuko su okupantais. Šimtai žydų pasirinko geriau mirti Sibire, negu tarnauti okupantui. Bet buvo ir kitokių. Teteis Dievas. O mes privalome kalbēti ir rašyti tiesą.

Petras UŽUBALIS

Šilalės raj., Kaltinėnai

skyriai su 3308 nariais. Kuri laiką DBLS plėtojo savo veiklą, bet dėl blogu pokario salygų nemaža jos narių emigravo užsūrius. Ilgainiui aktyviųjų narių 19-oje skyrių Škotijos, Anglijos ir Valfijos apylinkėse buvo 700-800.

DBLS nariai laikomi visi Didžiosios Britanijos lietuvių, nesvarbu ar jie moka nario mokesči, ar nemoka jo. Manoma čia esant apie 5000 lietuvių kilmės žmonių (deja, daugelius jų išnutaute). Sajungai vadovauja kasmet vykstančio suvažiavimo išrinkta 7 asmenų valdyba, išsirenganti pirminkinį ir kitus pareigūnus. Tačiau vyriausias DBLS organas yra suvažiavimas, kuriame dalyvauja skyrių ir organizacijų atstovai bei visuomenė. DBLS Taryba atstovauja ir kitoms veikloms lietuvių organizacijoms.

DBLS veiklą remia jos ekonominis vienetas - Lietuviai namų bendrovė, susidedanti iš Lietuviai namų Londono, "Nidos" spaustuvės-leidyklos ir Lietuviai sodybos pietų Anglijoje. Si bendrovė buvo išteigta iš Sajungos narių suaukėtinų pinigų ir veikla nuo 1950 m. Taigi svarbiausias bendrovės akcininkas yra pati Sajunga.

Brituojant lietuvių religiniams gyvenimui vadovauja Lietuviai katalikų siełovada su centru Notingame (vid. Anglijoje), kur leidžiamas religinis žurnelas "Saltinis". Šv. Kazimiero bažnyčia ir parapija Londono yra labai svarbi lietuvių religiniame gyvenime.

Manchesterio, Bredfordo, Londono ir Belfilio (Škotijoje) lietuvių dar turi savų klubų.

Jaunimas

Didžiojoje Britanijoje svarbiausios yra dvi jaunimo organizacijos - Lietuviai skautų sąjungos Europos rajono skautų ir skautų ir Lietuviai Jaunimo Sajunga (DBLS).

Pasakoja Barbora Lukšytė

Šiaulietei Barborai Lukšytėi 81-eri. Ji džiaugiasi, kad augdama 11-os vaikų šeimoje ištengė baigtį pradinę mokyklą. Ūkis buvo didelis, bet geras žemės - maža, tad gyveno nepasituriučiai. Visus darbus stengdavosi nudirbti be sandinių, patys. O 1951-aisiais ūkima užgriuvo dar didesni rūpestės: sovietų valdžia Lukšytės paskelbė buožėmis. I Sibiro išvežė motiną, brolių ir seserį. Po kelius dienų Klaipėdoje suėmė ir išvežė dar du brolius. Jauniausias brolis Klemensas, vos grįžęs iš sovietų kariuomenės, taip pat buvo ištremtas.

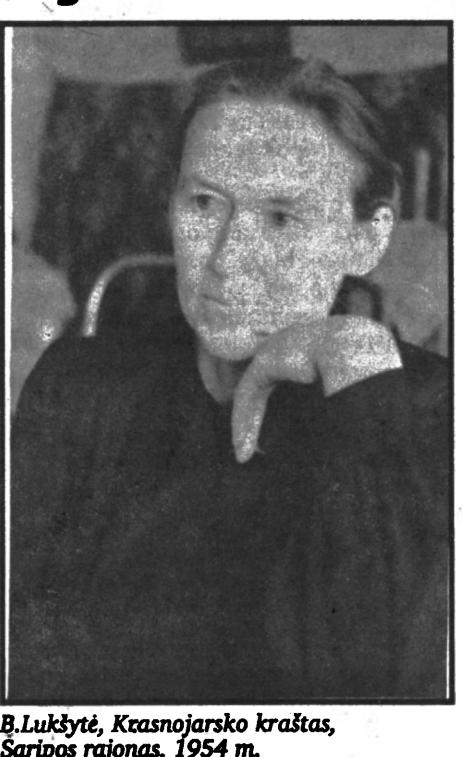
Barborai per suėmimą pavyko pabėgti. Dieną prasiliapsčiusi miške, ji apsistojė pas seserį Pulcherią, netoli tėvų namų, bet po kelius dienų vis tiek buvo suimta. Už jos siėpimą stribai labai žiauriai sumušė Pulcherią ir jos vyrą. Vis reikalojo išduoti, kur slapstosi kiti broliai. O Barborai rančas surišo perpjauta linų struogą ir vilko per laukus į savo būstine. Ten kankino prireikė prie kėdės. Barbora pažino, kad tai buvo jos tėvų kėdė, ir tai dar labiausiai išsūtino stribus. Jie nedavė jai nei valgyti, nei gerti, ir skaudžiai sumuštais liepę stovėti iškelta galva prie sienos, o patys vis daudžę kumštū iš apacio į žandikaulį. Barbora nieko neišdavė, tik pusbalsiu malkesi, kad Dievas i protą atvestų stribus. Po trijų parų tokiai kankinimų ją paleido. Bet neilgam. Už savaitės stribai naktį apsupo sesers sodyba, visus suėmė ir išvežė į Krasnojarsko krašta, tik į skirtinus rajonus. B. Lukšytė gyveno Ačinsko rajone, miške pastatytose barakuose. Dirbo sunkus miško darbus: naktį išvažiuodavo su jaučiais, nakti ir grįždavo.

Vieną kartą miške užvirkės medis Barborai sulaužė koja, šaka pervaė į ūkį. Gydytojų pagalba buvo pavėluota ir prasta. Moteris tapo į grupės invalide. Tremtyje Barbora išbuvo šešerių metus. Vienas jos brolis mirė Sibire. Kiti ūkimos nariai 1958 m. grįžo į Lietuvą. Cia prasidėjo vėl nauji targai, nes sodyba buvo sugriauta, nebuvó net kur apsistoti.

Dabar B. Lukšytė gauna nemažą pensiją, mezga dailiausius raštus, skaito laikraščius, džiaugiasi, kad sulaukė atkurtos Lietuvos nepriklausomybės.

Šiauliai

Joana SAJENĖ

B. Lukšytė, Krasnojarsko kraštas, Šarišo rajonas, 1954 m.

1992 m. sausis

TREMTINYS

4

Lenkų klausimas KGB ir štovoje

(Atkelia iš 1 psl.)

suprantai, ko kagebistai iš jo nori. Dirbtai KGB agentu atsisakė ir išsiškyrė gražiuoju. Tada KGB pareigūnai aptarė, kaip geriau išnaudoti Trakų abiturientus, turinčius galimybę išvykti studijuoti Lenkijoje. Rajono KGB vadovas prisiminė lenkų policininką, dažnai atvažiuojantį per giminės į Trakus. Buvo sutarta ieškoti plateanių ryšių.

"Deramai darbuojasi nuo 1989 m. išteigto bendros Lietuvos-Lenkijos firmos, klesi turizmas, lenkų išvykos į kitas užsienio šalis", - iš vieno KGB vadovo tarnybinio pranešimo į Maskvą 1991 m. gegužės mėn. Kul-

turos piedangoje auga būsimų pučių Lietuvoje "apetitas" - tikimasi greitai išlisti iš pogrindžio ir susėsti į aukščiausias kedes. 1991 m. rugpjūčio 20 d. KGB agentas Janekas susitinka su savo šefu ir duoda ataskaitą, praneša, kas ir kaip reaguoja į Gorbačiovo nušalinimą nuo SSSR Prezidento posto. Be abejio, Janekas tikisi didesnio "portfelio", tačiau po poros trejeto savaičių lieka tik "Ivanuškos" vietoje, nes, iš KGB pastato Vilniuje nešiam savo kailius, kagebistai nespėjo pakelti jo nei pečiai, nei skvernais.

Parengė Vanda PODERYTĖ

MYKIAI

KAIŠIADORIŲ raj. Grudžio 26 d. Žiežmariuose išviko atstatyto Laisvės paminklo atidengimo iškilmės. Šv. Mišias aukojo Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis, pamoksliu pasakė AT deputatas, monsinjoras kun. A. Svarinskas. Religinės muzikos koncerte dainavo AT deputatė, operos solistė N. Ambrazaitytė. Paminklą atidengė AT Pirmininkas V. Landsbergis, pašventino vyskupas J. Matulaitis.

Paminklas atkurtas tik iš eskizų ir nuotraukų. Bažnyčios ir Sajūdžio iniciatyva jos buvo sunėtos kaišiadoriečių. Laisvės skulptūrą sovietų aktyvistai nuvertė 1944 m. ir nežinia kur paslėpė. Jos vietoj ant priedestalo pritvirtintino penkiakampę žvaigždę, pasukui užkélé patranką. Vėliau čia stovėjo masinių renginių tribūna. Iš jos kalbėdavo LKP, komjaunimo veikėjai. "Šioje vietoje stribai gaudyavo ir išniekindavo nužudytus partizanus. 1947 m. vasario 4 d. čia gulėjo ir Didžiosios kovos apygardos partizanas Kestutis, sovietų generolo A. Naudžiūno tėvas", - kalbėdamas partizanų vardu, priminė M. Jusevičius.

Tebūnė šis paminklas švysturi į dorą, teisingumą ir santarvę.

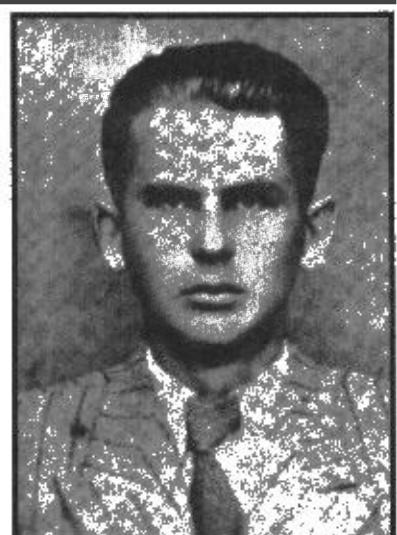
Romas BACEVIČIUS

ŠAKIŲ RAJ. Spalio 26 d. ilguvos bažnyčioje nuaidėjo gedulingu mišių vargonai ir šventos giesmės, plevesavo Sajūdžio, šaulių, tremtinės ir kitų organizacijų vėliavos. Taip išreiķita pagarba Žalgirio rinktinės partizanams, Tauro apygardos vado pavduotojui Pranui Rumui-Daugirdui. Drauge su vėtotė žmonėmis iškilmėse dalyvavo svičių iš Vilniaus ir Kauno.

Po to nuykome į Gerdžiūnus, kur buvo pašventintas kryžius čia žuvusių Žalgirio rinktinės partizanų vadui Pranui Runui, o Mikniškėje, prie galinės ažuolo - kryžius rugpjūčio laimėjimui prieš pucistus atminti.

Prie paminklinio kryžiaus kalbėjo P. Runo seserys, vėtotė Sajūdžio vadovė mokytoja Irena Skrublienė, aplinkinių vietovių gyventojai ir svičiai.

Jonas PAVALKIS

UKMERGĖ. Sausio 11 d. Kultūros namuose išviko Ukmergės skyriaus ataskaitinis susirinkimas. Politinių kalinių ir tremtiniių veikla ir jos perspektyvas apžvelgė tarybos pirmmininkas Stasys Žilys bei komisijų pirmmininkai. Išrinkta nauja taryba. Susirinkime dalyvavo miesto meras, rajono prokuroras, deputatai. Pasikalbėta, kaip spartinti rajone žemės reformą ir privatizaciją, padėti tautinei mokyklai. Priimta rezoliucija dėl okupacinių kariuomenės išvedimo. Skyriaus politiniai kaliniai ir tremtiniai pareiškė nepastikėjimą savo remtu AT deputatu K. Griniumi. Išviko Ukmergės tremtinų choro koncertas.

Marija GRAŽULIENĖ

Redaktorė Vanda PODERYTĖ,
lit. redaktorė Danutė BARTULIENĖ,
techninė redaktorė Birutė OKSAITĖ

Mūsų adresas: 23

ATSILIEPKITE!

Antanas BARTUŠIS, Jurgio, g. 1914 m. Tauragės raj., Aukštupių km. 1941 m. tarnavo Lietuvos kariuomenės 9-ajame Marijampolės pėstininkų pulke vyr. leitenantu. 1941 m. birželio 14 d. buvo suimtas Švenčionių-Pabradės poligone. 1991 m. gautoje reabilitacijos pažymoje nurodyta, kad mirė 1944 m. spalio 11 d. Irkutsko srt., Taišeto lag. Kartu kalėjusiu, palaidojimo vietą žinančiu ieško Kazys BARTUŠIS, 5730 Šilutė, Laisvės kvartalas 3-38.

Kun. Jonas BRUŽIKAS su seserimi Maryte išsiškyrė 1948 m. gegužės 23 d. Ją su šeima ištrėmė į Sibirą. Kun. J. Bružikas pasitraukė į Vakarus. Ganytojišką darbą dirbo Brazilijoje, Amerikoje. Sesuo brolio laiškų gaudavo ir tremtyje, ir Lietuvoje. Vėliau ryšys nutrūko. Žinių apie kun. J. Bružiką laukia Marytė PODRIENĖ, Kauno raj., Samylų apyl., Pionierių 47.

Lagerio draugės Juzės POČIŪTKS nuo Varnių ieško Albina NOR-KUTĖ-KAIRIENĖ, Kaunas, Lukšio 3, tel. 700994.

E. Ramoškienės laidotuvės

Elena RAMOŠKIENĖ išremta iš Tauragės apskr., Šilalės valst., Vaicių km. į Irkutsko srt., Zimoj gyv. ir ten mirė 1950 m. Nuotraukoje esančią lietuvių ieško Veronika GRIGAITIENĖ, Kauno raj., Kulautuva, Lelijų 12-4.

1946 m. Vilkaviškio raj., Rumokų dvaro laukuose (dabar Rumokų eksperimentinis ūkis), buvo užkasti 6 partizanai: **Juozas JAKŠTYS-Tarzanas**, **Jonas SAKALAUŠKAS** iš Didvyžių km., **Jonas LIORENTAS** iš Žvirgždaičių km. Kitų pavardės nežinomos. Žinių apie juos laukia Marija GRAŽULIENĖ, 3000 Kaunas, Donelaičio 70b.

MŪSŲ RASO

Suartino likimas ir daina

Gražina ir Bronė susipažino tremtyje, Taišeto raj., Suetichos kaime. Ir viena, ir kita širdž ramino dainomis.

Po trisdešimties metų vėl jos susitiko, vėl abi dainuoja. O tiksliu - Mažeikiuose Gražina Degutienė subūrė beveik pusšimtį žmonių į tremtinii chorą, o Bronė Puleikytė - Naujojoje Akmenėje suorganizavo tremtinį dainų ansamblį. Bendrose tremtiniių vakaronėse abu kolektyvai koncertavo jau trejetą kartą. Graudžios ir liūdnos jų dainos, tačiau megztamos ir mieliai laukiamos klausytojų.

Vytautas RUŠKYS

Gražina Degutienė (iš kairės) ir Bronė Puleikytė

Adomas BUNEVIČIUS
1922-1992

Sausio 6 d. po sunkios ligos mirė buvęs partizanas, politinis kalnys, Lietuvos garbės šaulys Adomas Bunevičius. Gimės 1922 04 26 Alytaus apskr. Butrimonių valsč. Mažiūnų kaime, ūkininko šeimoje. Nuo 1944 m. Dainavos apyg. Paulausko būrio partizanas, Gojaus mūšio dalyvis. 1945 m. sausio 4 d. netikėtai suimtas namuose. Nuteistas 10-iai metų lagerio ir 10-iai metų tremties. Kalėjo Vorkutos ir Taišeto lageriuose, Krasnojarsko krašto tremtinys.

Grįžęs gyveno Varėnoje. Vienas Sajūdžio iniciatorių, vėliau - Saulių būrio atkūrėju. 1990 m. jam suteiktas Garbes Šaulio vardas. A. Bunevičius palaidotas Varėnos miesto kapinėse. Te niekada neblės jo gyvenimo atminimas.

Liūdi likimo draugai ir artimieji

SKELBIMAI

Skelbiame pavardes rezistencijos dalyvio pažymai gauti: Kazys Stravinskas, gyv. Prienuose, Stadiono 45, veikė Prienų raj.; Teklė Andreškevičiūtė, gyv. Ročiškyje, Respublikos 55-30, veikusi Rokiškio apskr.; Joana Valentinavičiūtė-Karbočienė, gyv. Panevėžyje, veikusi Kedainių raj.; Vladas Tursa, gyv. Utenos raj., Vygilių km.; Povilas Meidus, gyv. Utenos raj., Klovinių km., veikė Daugailių apyl.; Albinas Umbrašas (po mirties), veikė Molėtų raj.; Jonas Baronas (po mirties), veikė Panevėžio apskr.; Pušaloto valsč.; Jonas Kamarauskas (po mirties), Juozas Kamarauskas (po mirties), veikė Ignalinos apskr., Daugeliškų valsč.; Elena Kamarauskaitė-Gaidulienė, gyv. Vilniuje, veikusi Ignalinos apskr.; Antanas Ramanauskas (po mirties), veikė Utenos apskr., Alunto valsč.; Zuzana Kaminskaitė, gyv. Tauragės raj., veikusi Tauragės apskr.

Atsiliepimus prašome siusti LPKT sajungos tarybai.

TREMTINYS

1992 m. sausio 8 d. Nr. 1(58). SL 289.

Kaina 60 kap. Prenumeratoriams 50 kap.

2000 M. KALVINAS, Prenumeratorius 70b, tel. 209530

Redkolegija: Liudas DAMBRAUSKAS, Algirdas

MARKŪNAS, Natalija PUPEKIENĖ, Dalia KUODYTĖ,

Juozas ENČERIS, Alfredas SMAILYS